

СЕКЦІЯ 4. Психологічні виміри міжособистісної взаємодії суб'єктів освітнього простору в контексті гуманістичної парадигми

СЕКЦИЯ 4. Психологические измерения межличностного взаимодействия субъектов образовательного пространства в контексте гуманистической парадигмы

Дригус М.Т.

ПРОБЛЕМА ЕФЕКТИВНОЇ ОСОБИСТІСНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ (РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АСПЕКТ)

Анотація. У статті вперше в педагогічній та віковій психології проаналізовано концептуальний підхід видатного вітчизняного вченого П.Г. Редкіна до проблеми особистісної взаємодії в освітньому просторі. Розкрита концептуальна ідея розуміння вченим особистісної взаємодії в освітньому просторі не як моноспрямованого процесу системи «вчитель – учень», а у синтезі систем «вчитель – учень» і «учень – вчитель», означену у сенсовому полі, як проблема «сприяння учнів вчителю». Висвітлено розуміння П.Г. Редкіним сутності розвитку самодіяльності школярів у процесі навчальної взаємодії і представлено його технологію самодіяльного розвитку. Здійснено аналіз збагачення духовного потенціалу, “духовної сили учнів”, збудження моральних сил учнів і виховання у них почуття честі й гідності у процесі особистісної взаємодії.

Ключові слова: особистість, особистісна взаємодія, активність, самодіяльність, система «вчитель – учень», система «учень – вчитель», освітній простір.

The article analyzes the conceptual approach of P.G. Redkin, a famous national scientist, to personal interactions in the educational space which is done for the first time in the educational and developmental psychology. The scientist's conceptual idea of personal interaction understanding in the educational space is discussed; interactions are presented not as a mono-directed process in the “teacher – pupil” system but the synthesis of the “teacher – pupil” and “pupil – teacher” systems which is defined in the semantic field as the problem of “pupils' assistance to their teacher”. The article reveals Redkin's understanding of the nature of pupil's self-activity development during academic interactions; his technique for self-activity development is presented. The analysis of spiritual power, “the pupils' spiritual power” enrichment, moral force awakening, education of pupils' sense of honour and dignity in personal interactions is performed.

Keywords: personality, personal interaction, activity, self-activity, “teacher – pupil” system, “pupil – teacher” system, educational space.

Актуальність проблеми. Продуктивний розвиток освітнього простору з необхідністю вимагає особливої уваги до фундаментальних надбань вітчизняної

психологічної спадщини. Водночас значна її частина і до сьогодні залишається поза межами актуального психологічного знання.

Мета статті – здійснити психологічний аналіз першого концептуального підходу до проблеми особистісної взаємодії в освітньому просторі, розробленого видатним вітчизняним ученим П.Г. Редкіним.

Виклад основного матеріалу. Важливим для розуміння сутності продуктивного становлення особистості є розроблений П.Г. Редкіним концептуальний підхід до проблеми особистісної взаємодії в освітньому просторі. Він розкрив технологію самодіяльного розвитку і взаємодії в системах «вчитель – учень» і «учень – вчитель», дав характеристику оволодіння школярем активною позицією суб'єкта учіння і суб'єкта виховання, здійснив аналіз розвитку його духовних сил.

Передусім наголосимо, що підхід до вирішення проблеми становлення особистості школяра у процесі навчання був однією з важливих ланок у розробленій вченим архітектоніці теоретико-методологічного підґрунтя вітчизняного освітнього простору в середині ХІХ ст.

Цікавим і водночас надзвичайно важливим є ракурс розгляду П.Г. Редкіним процесу освітньої взаємодії не тільки як моноспрямованого процесу в системі «вчитель – учень», але й як процесу зворотної дії, розглядаючи її в системі «учень – вчитель». Цьому аспекту, інноваційному за своїм змістом не лише для ХІХ, а й – значною мірою – для ХХІ ст., він присвячує у 1863 р. окрему працю «Сприяння учнів учителеві» [2].

Прикметно, що у ході аналізу процесу навчання вчений вводить у науковий обіг поняття «освітньої дії вчителя на учнів». Ця дія, за словами П.Г. Редкіна, має двовекторну змістову спрямованість. У зв'язку з цим він зазначає: «Освітній вплив вчителя на учнів подвійний: повідомлення їм відомостей і збудження їх самодіяльності» [2, с. 188].

Тим часом мало минути більш, ніж сторіччя, щоб знаменита парадигма ЗУНу, яка панувала практично три чверті ХХ ст., втратила свій домінуючий статус наприкінці минулого століття. П.Г. Редкін ще в середині ХІХ ст. відводить головну роль у цілепокладанні процесу навчання зовсім не опануванню школярами знань, вмінь та навичок. У зв'язку з цим він пише: «У загальноосвітніх навчальних закладах головна мета навчання полягає у зміцненні й у вправлянні сил учня через збудження його до самодіяльності, а повідомлення йому знань – мета вторинна» [2, с. 188].

У визначенні цілей навчання він дотримується існуючого на той час поняттєвого розмежування цілей на формальні й матеріальні, наповнюючи їх – через призму свого концептуального бачення освітнього процесу – особливою змістовністю. До того, говорячи про процес навчання, він розглядає його як спільну діяльність вчителя і учнів, їх спільну взаємодію: «При навчанні формальна і матеріальна діяльність вчителя і учнів взаємодоповнюються, не втрачаючи, втім, своєї відносної цінності» [2, с. 188].

Антиципаційна здатність П.Г. Редкіна як ученого унікальна за своїм змістом. У зв'язку з цим досить згадати такий промовистий факт. Через сторіччя, у 60-х роках ХХ ст., фундатор сучасної вітчизняної психології Г.С. Костюк послідовно обстоюватиме бачення процесу навчання як спільної діяльності вчителя і учня [1].

Редкін піднімає проблему розвитку самодіяльності учнів, включаючи у її контекст поняття «духовної сили учня». Учений чітко проводить ідею домінантного статусу особистісного цілепокладання процесу навчання: «Якщо таким чином вчитель повинен мати на увазі *переважно* збудження самодіяльності учнів, то саме собою зрозуміло, що він зобов'язаний застосовувати всі засоби для досягнення цієї головної мети» [2, с. 188]. Ця мета ним імпліцитно включена в мега-мету особистісного становлення у процесі навчання – розвитку «духовної сили учнів».

Психологічна витонченість Редкіна проявляється в тому, що, аналізуючи духовну силу учнів, він розмежовує процес особистісного становлення учнів у процесі навчання постановкою двоєдиного завдання: збудження, тобто експліцитне пробудження, особистісних потенцій учня та їхній розвиток. «Якщо ми серйозно прагнемо збуджувати і розвивати духовні сили учнів, – зауважує вчений, – то треба викликати їх сприяння у якомога більшому обсязі» [2, с. 189].

У розвитку самодіяльності школярів важливий, на думку П.Г. Редкіна, ступінь активності вчителя на уроці в роботі як з окремим учнем, так і з класом у цілому. «У класі неможливо з кожним учнем займатися *окремо*, як це робиться під час приватних уроків, – застерігає вчений, – інакше *загальний* урок розпадається на окремі *приватні* уроки, настільки дрібні, що кожний учень скористається дуже небагато чим; незрівнянно більша частина часу буде проведена учнем у класі без будь-якої користі для нього, краще сказати, з позитивною шкодою, що зазвичай є наслідком гультяйства, неробства» [2, с. 189].

П.Г. Редкін запропонував значущу і для сучасного освітнього простору технологію розвитку самодіяльності учнів у процесі взаємодії в системі «вчитель – учень». Технологія розвитку самодіяльності – це, з одного боку, різнобічність підтримки вчителем учня у процесі навчання, а з іншого, – дедалі зростаюча самостійність сприяння учня вчителю. При цьому розкриття технологічності процесу навчання поєднується з ретельним психологічним аналізом становлення суб'єктної активності школярів, що супроводжується не тільки конструктивними тенденціями в особистісній самоефективності школяра як суб'єкта учіння, а й можливою особистісною деструкцією у процесі навчання.

Аналізуючи проблему активності школяра у процесі особистісної взаємодії, Редкін приділяє також значну увагу полярному її прояву, а саме – пасивності учня. Так, учений, проаналізувавши використовувані вчителем на уроці прийоми, що не збуджують активності учня в процесі навчання, а, навпаки, пригнічують її, зазначає: як наслідок, на уроці «буде неухильність, відсутність мислення і самодіяльності, бездіяльність, неробство, нудьга учнів...» [2, с. 189].

П.Г. Редкін першим у вітчизняній педагогічній і віковій психології в контексті розгляду особистісної взаємодії окреслює проблему страху, емоційної деструкції в особистісному розвитку дитини на уроці, яка і донині є значущою для освітнього простору. Учений наголошує, що увага дитини на уроці поєднана зі страхом, коли «вчитель, поставивши запитання і викликавши потім того учня, від котрого він бажає дістати відповідь, не помітив, що цей учень пропустив повз вуха запитання і тепер не знає, про що йому відповідати», – така «увага анітрохи не краща неухильності: вона безпредметна, порожня...; це не можна власне й назвати увагою, гідною людини, нерозлучної зі свободою думки і волі, з допитливістю, з

інтересом» [2, с. 189]. Зазначимо, що учений, розглядаючи проблему якісної характеристики уваги дитини на уроці, розкриває її у проекції особистісного становлення.

Також уперше в педагогічній психології П.Г. Редкін вибудовує струнку систему збудження активності школяра у процесі навчальної взаємодії з метою «розвитку духовних сил учнів» Про самотність шляху вченого свідчить той факт, що він не повторює поширену систему бель-ланкастерського взаємного навчання. На думку вченого, «будь-яке навчання, що не потребує зв'язного викладання (яким є навчання історії), має бути взаємне між учнями, не в розумінні бель-ланкастерського взаємного навчання, викликаного браком вчителів, а в тому розумінні, що вчитель ставить собі в заслугу головним чином мистецтво задавати теми, завдання для розв'язання їх як у самому класі, так і поза класом, і у вмінні переконатися в самотньому розв'язанні цих завдань» [2, с. 189-190].

Учений розгортає «покроково» ініціацію вчителем активності школярів у процесі особистісної взаємодії суб'єктів освітнього простору. Він розглядає це питання в органічній єдності двох проекцій: діяльності вчителя у взаємозв'язку з якістю активності самого учня. Тому, з одного боку, «вчитель ставить собі в заслугу... мистецтво постановки тем, завдань», а з іншого, – він має володіти вмінням «переконатися в самотньому розв'язанні цих завдань школярами». Аналізуючи питання «розв'язання тем, завдань у самому класі» (як усного, так і писемного), вчений акцентує увагу на технологічних прийомах. «При усному розв'язанні, яке потрібне частіше, ніж писемне, перша і найважливіша умова – вправна постановка запитання, а друга – самовіддана терплячість з боку вчителя дочекатися, до поки відповідь в устах учня набуде такої форми, що вона стане фактом, який сприятиме навчанню, тобто повчальною і для інших учнів» [2, с. 190].

Разом з тим П.Г. Редкін звертає увагу на найбільш складні моменти діяльності вчителя, які «гасять» активність школяра в особистісній взаємодії. Це, на думку вченого, характерне для більшості вчителів невміння ставити запитання, невміння вибудувати ланцюжок «запитань, на які слід подрібнювати головне запитання», відсутність у вчителя достатньої саморегуляції – невміння дочекатися від учня відповіді на запитання, «недоречна жвавість» учителів, котрі підказують учню відповідь. Він категоричний у висновку стосовно підказок вчителя – «ніби головна справа тут у тому, щоб учні якомога швидше дістали відповідь і через те примножили кількість своїх знань. Дивна думка». Вчений послідовно виступає проти такої стратегії взаємодії вчителя з учнями на уроці.

Порівнюючи з процесом фізичного харчування, П.Г. Редкін дає психологічно точну характеристику результативної сторони ефективної навчальної взаємодії. Вчений наголошує, що «так і для душі та їжа буде найбільш поживною, яку не проковтне, а розжує учень. Усі відповіді, які складаються при *організованому сприянні багатьох учнів*, зведені до якомога досконалішої форми і вирізняючись зрозумілістю і доступністю для всіх учнів – ось такі-от відповіді й є найдорожчими результатами уроку» (курсив наш. – М.Д.) [2, с. 190]. По суті – це перший абрис у вітчизняній педагогічній психології організації активної спільної діяльності учнів на уроці.

Значущою є ідея П.Г. Редкіна про те, що сприяння учнів учителю – це система активності школяра, яка розширюється діяльнісно і змістовно у процесі особистісної взаємодії. «Ще більше сприяють учні вчителю тоді, – зауважує вчений, – коли вони заступають його місце настільки, що самі перебирають на себе навчання...» [2, с. 191].

Результивною складовою продуктивної взаємодії у процесі навчання (за якою «постійно підтримується напружене сприяння вчителю з боку всіх учнів») є суб'єктний розвиток: учні стануть «у змозі швидше і несхибніше йти вперед, тому що самодіяльність їх посилиться, а з нею посилиться і здатність до неї» [2, с. 191].

Наступним важливим аспектом аналізу особистісної взаємодії вчений вважає «збудження моральних сил учнів» у процесі навчання, а також антиципація ним ідеї локусу контролю. Завданням учителя вчений вважає «збудження моральних сил учнів; це можна назвати в істинному розумінні *дисципліною*» [2, с. 191]. Розглядаючи проблему «оберігання дисципліни, порядку», він пов'язує її з поняттям «покладання відповідальності». Тут має місце дивовижна антиципаційна здатність П.Г. Редкіна до постановки проблеми локусу контролю в особистісному становленні, проблеми прийняття – покладання відповідальності, що здобула своє теоретичне й експериментальне розгортання лише у другій половині ХХ ст. – більшою мірою у загальній і соціальній, ніж у педагогічній і віковій психології.

Покладання відповідальності на самих школярів у підтриманні дисципліни – ключова теза П.Г. Редкіна в аналізі ним проблеми взаємодії школяра у процесі навчальної діяльності.

Важливою є, на думку П.Г. Редкіна, наявність активної позиції школяра. Залученість учня у процес сприяння вчителю в навчальній діяльності вже є дійовим способом підтримання дисципліни. Примітно, що проблему дисципліни у шкільному навчанні вчений розглядає у особливому, авторському баченні як «оберігання дисципліни». «Найбільшу допомогу, – зауважує вчений, – надають учні при оберіганні дисципліни, порядку вже тим, що вони будуть у постійному напруженні, сприяючи вчителю» [2, с. 191].

Викликає інтерес і підхід П.Г. Редкіна – у гуманістичній парадигмі – до питання делегування повноважень учителю у процесі підтримання дисципліни. Він переконаний: «Вчитель не має, не може і не повинен мати достатньої матеріальної сили для утримання порядку, дисципліни в класі; вся його влада над учнями духовного характеру; послух перед ним учнів міцно ґрунтується власне на моральній силі» [2, с. 192]. Вищенаведене зримо показує, що у підході вченого до проблеми оберігання дисципліни закладений потужний гуманістичний потенціал, який проймає кожний аспект його різнобічної психологічної системи.

Учений категорично заперечує різні покарання, які, з одного боку, не мають ніякої виховної сили, а з другого, – свідчать про деструктивність авторитету вчителя. «Покарання, та ще й часті, – ознака недостатності його авторитету, – вважає вчений, – де немає з боку учнів добровільного підкорення, там не може бути і справжньої дисципліни» [2, с. 192].

Редкін висунув ідею колективної відповідальності. Цікавою при цьому є його думка про доцільність покладання відповідальності на цілий клас у різних ситуаціях особистісної взаємодії у шкільному житті – «у деяких особливих, важливих випадках». Саме таке покладання відповідальності він вважає важливим

фактором зміцнення дисципліни. «Якщо ми покладемо на відповідальність цілого класу шкоду, що завдається майну училища; припустімо, в деяких особливих, важливих випадках спільний присуд учнів, щоб, наприклад, вони обміркували, хто з них гідний нагород і в якій черговості і т. ін., то ми зробимо багато для дисципліни» [2, с. 192].

Учений дотримується ідеї колективної відповідальності за ухвалені школярами рішення як найбільш ефективного шляху розв'язання різних колізійних шкільних ситуацій. Розглядаючи проблему сприяння учнів учителям, він зазначає: «Досвід довів, що там, де це запроваджено звичаєм, присуд учнів такий правильний і неупереджений, що у вельми рідкісних випадках доводиться вчителю трохи відхилитися від нього» [2, с. 192].

І навіть у таких випадках, коли спостерігається діаметрально протилежне бачення вчителями і учнями розв'язання конфліктної ситуації, він вважає найбільш правильним її вирішенням покладання колективної відповідальності на самих школярів. «Краще вже, щоб та вина, яка не може бути прощена в інтересі всього училища, – вважає учений, – а тим часом приховується потуранням товаришів, падала на всіх них, як таких, що покривають проступок і, отже, беруть у ньому участь» [2, с. 192].

Редкін розкриває і такий аспект, як упередження деструкції у особистісних взаєминах вчителя з школярами. Він ретельно проаналізував різні ситуації особистісної взаємодії в системі «учень – вчитель – шкільна установа», а також їх можливий вплив на деструкцію особистісного становлення школяра. Учений не тільки навів приклади позитивної модальності колективного рішення, а й розкрив умови, за яких ухвалені учнями рішення не є продуктивними. «Не така вже правильна й беззаперечна їхня думка про те, кому з них бути старшим над товаришами: тут різні сторонні обставини часто справляють протилежний вплив» [2, с. 192], – зауважує він. Глибина проникнення П.Г. Редкіна в аналізовану ним проблему дає йому змогу різнобічно і рельєфно показати «гострі кути» міжособистісної взаємодії у взаєминах вчителя з учнями. Так, він звертає увагу на способи розв'язання шкільних ситуацій, на які склалися полярні погляди у школярів й їхніх вчителів. «Але найбільш шкідливе і небезпечне, – застерігає учений, – вимагати сприяння учнів у викритті винних у такому проступку, який засуджується училищем, але не учнями. Подібні старання не тільки є марними, але, для досягнення своєї мети, зазвичай зумовлюють нові проступки, брехню, упертість і т. ін.» [2, с. 192].

П.Г. Редкін проводить чітку межу у взаєминах вчителя з учнями, за якою сприяння учнів учителям має бути звужене або зовсім недопустиме. «Цілком помилково, – зазначає учений, – доручати учням, щоб вони наглядали за порядком у класі за відсутності вчителя. За порядком має наглядати сам вчитель і ніхто інший; звичайно, в окремих випадках він може брати собі на допомогу того чи того учня, але ця допомога має лишатися допомогою тільки в цьому випадку і обмеженим заходом і, зрозуміло, ніяк не повинна вести до того, що помічник перетворюється на шпигуна, донощика на своїх товаришів, чим ризикує не тільки втратити їх дружбу, а й сам розбеститися до краю, взагалі поширити таку заразу у всьому закладі, яка вражає всі моральні почуття в молодому поколінні – в цьому майбутті вітчизни» [2, с. 192].

П.Г. Редкін – учений з неабиякою громадянською мужністю – послідовний у своїх поглядах на встановлення чітких моральних меж у сприянні учнів учителям, за якими це сприяння втрачає свою моральну силу. Він чітко і категорично застерігає: «Притому заміна явної дисципліни, відкритого нагляду за підвладними наглядом таємним, шпигунством, є ознакою слабкості підлеглих властей, їх бездарності, невміння або просто ледарства. У пільмі не шукайте світла, але світлом освітлюйте пільму!» [2, с. 192].

Розкриваючи ефективність сприяння учнів учителям, П.Г. Редкін ставить проблему високої моральної сили, значущість якої не згасає не тільки у вирі століть, а й важлива для сучасного раціоналізованого соціуму.

Розглядаючи проблему особистісної взаємодії в освітньому просторі, вчений у середині ХІХ ст. наголошує про важливість «збудження і збереження» почуття честі як морального орієнтиру не тільки окремого класу, а і шкільного простору всього навчального закладу. «Якщо ж ми постараємось збуджувати і зберігати, як в окремому навчальному закладі, так і в окремих класах, почуття честі і пристойності, то все безчинне, непристойне, нечисте, брудне, аморальне мовби саме собою усунеться через сприяння всіх учнів» [2, с. 192].

Висновок. Видатний вітчизняний учений П.Г. Редкін першим у педагогічній та віковій психології поставив проблему особистісної взаємодії в освітньому просторі не як моноспрямованого процесу системи «вчитель – учень», а у синтезі систем «вчитель – учень» і «учень – вчитель», означивши її у сенсовому полі, як проблему «сприяння учнів учителям». Непересічні ідеї П.Г. Редкіна щодо ефективності особистісної взаємодії, зокрема, про розвиток самодіяльності школярів у процесі навчання, оволодіння учнем активною позицією суб'єкта учіння, збагачення духовного потенціалу, “духовної сили учнів”, збудження моральних сил учнів і виховання у них почуття честі й гідності мають неабияке значення і для продуктивного особистісного становлення школяра у сучасному освітньому просторі.

Список використаних джерел

1. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / Григорій Силович Костюк ; за ред. Л.М. Проколієнко. – К. : Радянська школа, 1989. – 608 с.
2. Редкин П.Г. Содействие учеников учителю / П.Г. Редкин // Избранные педагогические сочинения. – М., 1958. – С. 188–192.

Ibrayeva K., Abeltayeva Zh.

NEW STRATEGIES TO PEDAGOGICAL INTERNSHIP FOR PRE-SERVICE MUSIC TEACHERS AT THE UNIVERSITY

Abstract

Changing of learning methods and paradigms in education, diversification of offerings in music education determine the process of improving pedagogical internship, so the student – prospective music teacher could achieve the objectives submitted by modern school. In the world where success depends on ability to provide quality, diversity, meeting the needs, advantages and optimal efficiency there is a need to elaborate strategies to help students to exceed using various resources (knowledge,

practical abilities, social representations, values and attitudes). All these trends, can be developed on the basis of the theory, through the pedagogical internship which is based on a system of knowledge, skills and attitudes that allows the student to adapt to different situations, to solve problems and carry out diploma projects.

The article presents the new approaches to pedagogical internship for pre-service music teachers at university. The integrated program of pedagogical internship consists of tasks that reflect cutting-edge education technologies according to the needs of labour market.

The issues of the monitoring and evaluation of pedagogical internship for prospective music teachers as well as exploring ways of further development of its quality are considered in this article

Key words: *music education, pedagogical internship, competence, pre-service music teacher.*

Аннотация

Современные представления о механизмах развития постиндустриальной цивилизации выдвигают задачи подготовки специалистов, обладающих высоким профессионализмом и творческим потенциалом. В качестве ключевого направления в профессиональном образовании подчеркивается необходимость расширения участия работодателей в подготовке кадров для удовлетворения потребностей реализации Государственной программы форсированного индустриально-инновационного развития.

Это определяет пути развития системы музыкально-педагогического образования, ориентированного на подготовку педагога-музыканта новой формации, обладающего высоким уровнем развития личностного потенциала, сформированными профессиональными компетенциями, направленными на повышение конкурентоспособности специалистов, обновление содержания, методологии и соответствующей среды обучения, что приведет в конечном итоге к улучшению взаимодействия с работодателями.

В работе рассматриваются особенности организации и проведения педагогической практики студентов и обозначаются пути обновления ее содержания через расширение участия работодателей в подготовке будущих музыкантов-педагогов. Раскрывается сущность педагогической практики как важнейшего компонента учебно-воспитательного процесса, позволяющего оценить профессиональную подготовленность и подтвердить соответствие квалификации специалистов – будущих учителей музыки современным требованиям.

Ключевые слова: *музыкальное образование, педагогическая практика, компетентность, будущий учитель музыки.*

Аңдатпа

Еліміздің білім беру жүйесінде әлемдік деңгейге жету үшін жасалып жатқан талпыныстар жағдайында әр түрлі әдіс-тәсілдерді қолдана отырып, терең білімді, ізденімпаз, барлық іс-әрекетінде шығармашылық бағыт ұстанатын, сол тұрғыда өз болмысын таныта алатын болашақ музыка мұғалімін қалыптастыру маңызды міндет болып отыр. Осы тұрғыда педагогикалық практика барысында студенттердің құзыреттілігін қалыптастыру өзекті мәселелердің бірі болып табылады.

**Інститут психології імені Г.С.Костюка НАПН України
Лабораторія психології навчання імені І.О.Синиці**

**Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова
Вечірній факультет**

**Київський університет імені Бориса Грінченка
Педагогічний інститут
Кафедра педагогіки та психології**

**Інститут психології Білоруського державного педагогічного університету
імені Максима Танка**

Казахський національний педагогічний університет імені Абая

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ
МІЖКУЛЬТУРНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ**

Збірник матеріалів Міжнародної заочної науково-практичної конференції

Частина 2

Травень 28-29, 2017 р.

**ACTUAL PROBLEMS OF PERSONAL DEVELOPMENT IN CONDITIONS OF
INTERCULTURAL INTERRELATIONS IN EDUCATIONAL SPACE**

*Collected materials of International Distance Scientific and Practical
Conference*

Part 2

May 28-29, 2017 y.

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ЛИЧНОСТИ В УСЛОВИЯХ
МЕЖКУЛЬТУРНОГО ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ
ПРОСТРАНСТВЕ**

*Сборник материалов Международной заочной научно-практической
конференции*

Часть 2

Май 28-29, 2017 г.

Актуальні проблеми розвитку особистості в умовах міжкультурної взаємодії в освітньому просторі: Збірник матеріалів Міжнародної заочної науково-практичної конференції. - Київ, 2017. - Частина 2. - 130 с.

Збірник включає матеріали Міжнародної заочної науково-практичної конференції “Актуальні проблеми розвитку особистості в умовах міжкультурної взаємодії в освітньому просторі”. Для студентів, аспірантів, викладачів вищих навчальних закладів, учених і представників соціальних організацій.

Усі матеріали подано в авторській редакції.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

МАКСИМЕНКО Сергій Дмитрович - директор Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, дійсний член (академік) НАПН України, доктор психологічних наук, професор;

ДЬЯКОВ Дмитро Григорович - директор Інституту психології Білоруського державного педагогічного університету імені Максима Танка, кандидат психологічних наук, доцент;

ЖЕРЕБЦОВ Сергій Никифорович - заступник директора Інституту психології Білоруського державного педагогічного університету імені Максима Танка, кандидат психологічних наук, доцент;

ІСКАКОВА Айгуль Толеутаївна - заступник керівника апарату КазНПУ імені Абая, кандидат педагогічних наук, професор;

ІБРАЄВА Камарсулу Єршатівна - кандидат педагогічних наук, професор кафедри музичної освіти і хореографії КазНПУ імені Абая;

ЖАНСЕРІКОВА Дибис Аманкелдіївна - кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Карагандинського державного університету імені академіка С.А.Букетова;

МУРАТБАЄВА Гульнара Абилкасимівна - доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки Казахського державного жіночого педагогічного університету;

ШИРЯЄВА Людмила Миколаївна - декан Вечірнього факультету Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова;

ІВАНЮК Ганна Іванівна - завідувач кафедри педагогіки та психології Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка;

ТЕРЕЩЕНКО Людмила Анатоліївна - старший науковий співробітник Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України;

ШАТИРКО Лариса Олексіївна - старший науковий співробітник лабораторії психології навчання імені І.О. Синиці;

ГУРОВА Ольга Вадимівна - молодший науковий співробітник лабораторії психології навчання імені І.О. Синиці;

ГРІНЬОВА Ольга Михайлівна - доцент кафедри психології Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 3. ДІЯЛЬНІСНА САМОРЕАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ В МІЖКУЛЬТУРНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

СЕКЦИЯ 3. ДЕЯТЕЛЬНОСТНАЯ САМОРЕАЛИЗАЦИЯ ЛИЧНОСТИ В МЕЖКУЛЬТУРНОМ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОСТРАНСТВЕ

Буховец И.Н.

Интедиффия обучения как основа самореализации личности студентов.....9

Гурова О.В.

Внутрішня конфліктність особистості. теоретичні аспекти.....16

Дзюбко Л.В.

Теоретичні аспекти самореалізації особистості.....21

Мікеладзе Н.А.

Творча самореалізація особистості у процесі вивчення художньо-композиційного формоутворення на прикладах українського образотворчого мистецтва.....28

Мойзріст О.М.

Шкільна тривожність у дітей з хронічними соматичними захворюваннями.....32

Наумова Е.Г.

Образовательная политика в условиях перехода к цифровой экономике: социально-философский анализ.....39

Пузыревич А.Л., Парманчук А.В.

Онкологическое заболевание как фактор травматизации личности.....43

Рудківська Н.Л.

Проблема онтогенезу мовленнєвих операцій і дій мовленнєвої особистості дошкільника.....47

Шамне А.В.

Особливості ціннісно-мотиваційної регуляції поведінки старшокласників і студентів-магістрів: порівняльний аналіз.....50

Шатирко Л.О.

Актуальні проблеми експериментальних досліджень в проблемному полі психології навчання.....	54
Шененко Л.Я. Использование жестов в речевой деятельности неслышащих.....	60
Шуцька О.І. Здобутки сучасної сурдопедагогіки соціокультурного напрямку глухоти.....	64
СЕКЦІЯ 4. ПСИХОЛОГІЧНІ ВИМІРИ МІЖОСОБИСТІСНОЇ ВЗАЄМОДІЇ СУБ'ЄКТІВ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ В КОНТЕКСТІ ГУМАНІСТИЧНОЇ ПАРАДИГМИ	
СЕКЦІЯ 4. ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ИЗМЕРЕНИЯ МЕЖЛИЧНОСТНОГО ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ СУБЪЕКТОВ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОСТРАНСТВА В КОНТЕКСТЕ ГУМАНИСТИЧЕСКОЙ ПАРАДИГМЫ	
Дригус М.Т. Проблема ефективної особистісної взаємодії в освітньому просторі (ретроспективний аспект).....	69
Ibrayeva K., Abeltayeva Zh. New strategies to pedagogical internship for pre-service music teachers at the university.....	75
Косшыгулова А.С. Психотехнология личностного роста «метод кейсов» в образовательной среде педагогического вуза.....	81
Малиновский Е.Л. Культурно-психологический фрейм в гуманитарном образовании.....	88
Мартинюк І.А. Взаємодія суб'єктів освітнього простору внз у контексті вимог сучасного суспільства.....	103
Міськов Г.В. Підходи до вивчення антиципації в сучасній психології.....	106
Музыченко А.В., Зенько А.В.	

Развитие профессионального мышления у будущих педагогов-психологов.....110

Терещенко Л.А., Олінковська Т.А.

Чинники виникнення невротичних розладів особистості дитини молодшого шкільного віку.....114

Яворська-Вєтрова І.В.

Рефлексивність школяра як психологічний механізм ефективної взаємодії в освітньому просторі.....123